

Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία

**Δρ. Κ. Αποστολόπουλος,
Σχολικός Σύμβουλος ΠΕ04,
Μάρτιος – Απρίλιος 2015**

“Η ομάδα είναι κάτι περισσότερο από το άθροισμα των επιμέρους ατόμων”.

Μορφολογική Ψυχολογία

Αναγκαιότητα

- Ενισχύει την εμπλοκή των μαθητών στη διδακτικο - μαθησιακή διαδικασία, πράγμα που αποτελεί στόχο του σημερινού σχολείου.
- Προσφέρει ένα πλαίσιο της αυθεντικής επικοινωνίας και διαπραγμάτευσης του νοήματος, που επιτρέπει στα παιδιά να μαθαίνουν μέσα από τη συνεργασία.
- Καλλιεργεί τις αξίες και τις δεξιότητες της συνεργασίας, της διαλλακτικότητας και της διαπραγμάτευσης για την επίτευξη ενός κοινού στόχου. Ως εκ τούτου, συμβάλλει, στη διαμόρφωση πολιτών με συγκροτημένη ατομική και κοινωνική ταυτότητα, με δημοκρατικό ήθος, κριτική σκέψη, ηθική και γνωστική αυτονομία.

(Ματσαγγούρας 2000: 29-31)

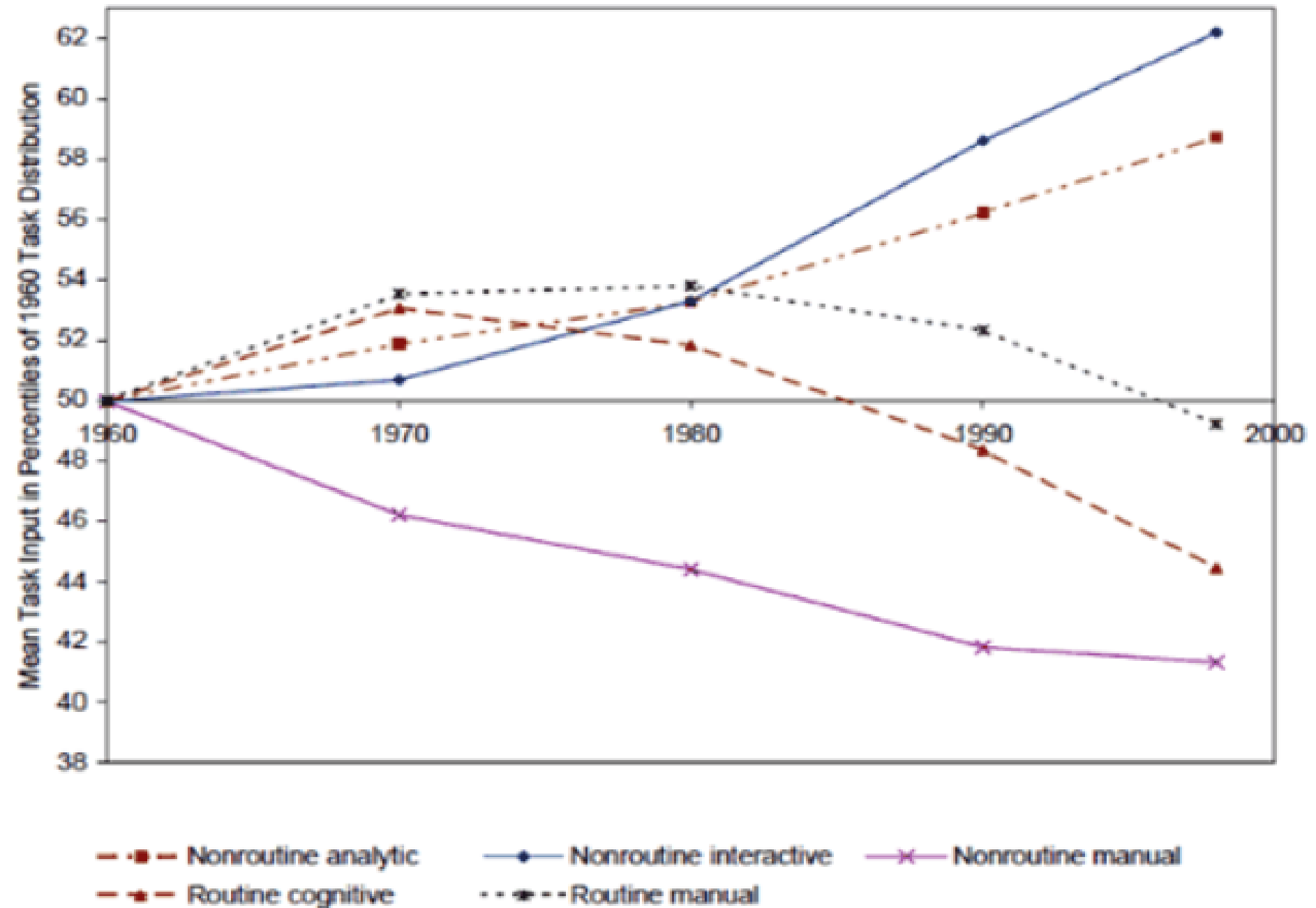
- Είναι σε αρμονία με τις απαιτήσεις της σύγχρονης αγοράς εργασίας (Johnson et al., 1993; Autor, Levy & Murnane, 2003) όπου από ικανότητες σε χειρισμούς ρουτίνας και συλλογισμούς ρουτίνας έχουμε περάσει σε ικανότητες δημιουργικής επικοινωνίας, συνεργασίας, και αλληλεπίδρασης σε μη επαναλαμβανόμενες καταστάσεις

(ζητούνται δηλαδή ικανότητες ευελιξίας, δημιουργικότητας, πολυεπίπεδης επικοινωνίας, λήψης απόφασης και επίλυσης προβλημάτων).

☛ Τα καθήκοντα ρουτίνας στις μέρες μας τα εκτελούν, κατά κύριο λόγο, οι Η/Υ.

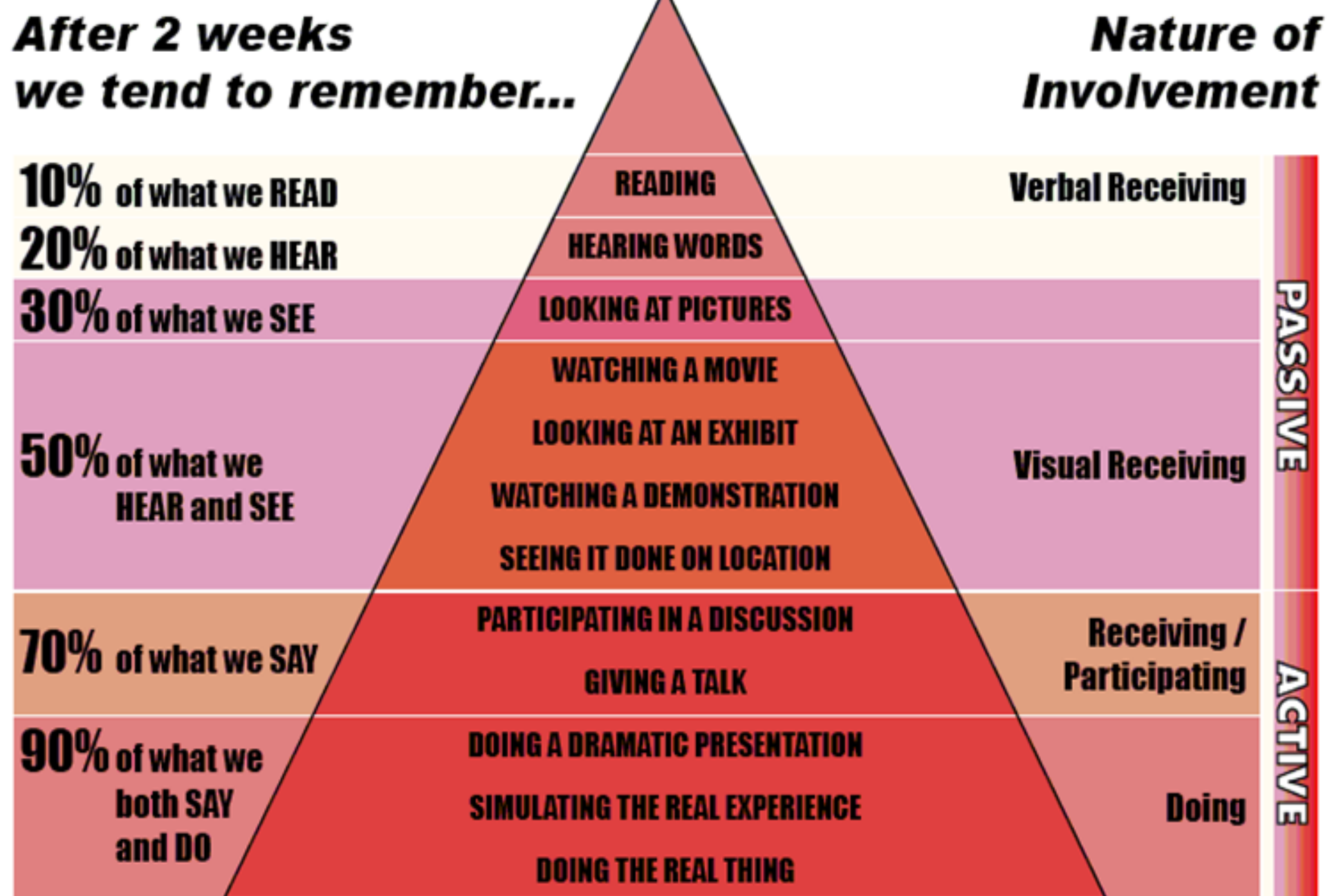
Τάσεις ζητούμενων ικανοτήτων στο χώρο εργασίας

Γνωστικά πλεονεκτήματα

- Εμπλέκει τους μαθητές περισσότερο ενεργά στη διαδικασία μάθησης.
- Δημιουργεί ένα πιο άνετο και φιλικό περιβάλλον μάθησης.
- Συμβάλλει στην ανάπτυξη ποικιλίας στρατηγικών αντιμετώπισης ενός ζητήματος που επινοούνται από τα μέλη της ομάδας.
- Βοηθά τα παιδιά με χαμηλή επίδοση να ξοδέψουν λιγότερο χρόνο έξω από το θέμα, επηρεάζοντας θετικά την επίδοσή τους.

- Κινητοποιεί τους μαθητές να μοιράζονται γνώσεις (αλληλομόρφωση).
- Εκπαιδεύει τους μαθητές να υποστηρίζουν τις σκέψεις τους με σαφήνεια, με επινόηση και χρήση επιχειρημάτων, για να πείσουν τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας.
- Καλλιεργεί την κριτική σκέψη και τον αναστοχασμό.
- Διευκολύνει την ανεμπόδιστη επικοινωνία και την ανάδειξη των «κρυμμένων» δυνατοτήτων των μαθητών.

(Dale, 1969).

Μαθαίνουμε

- **10% από ό,τι διαβάζουμε,**
- **20% από ό,τι ακούμε,**
- **30% από ό,τι βλέπουμε,**
- **50% από ό,τι βλέπουμε και ακούμε,**
- **70% από ό,τι συζητάμε,**
- **90% από ό,τι βιώνουμε,**
- **95% από ό,τι διδάσκουμε σε κάποιον άλλο.**

(Glasser, 1990)

Επισημαίνεται ότι τα ποσοστά δεν έχουν θεμελιωθεί επιστημονικά!

Συναισθηματικά πλεονεκτήματα

- Καλλιεργεί σχέσεις **φιλίας και αμοιβαίας εμπιστοσύνης** μεταξύ των μελών.
- Βοηθά στην **εξωτερίκευση συναισθημάτων**.
- Ωθεί στην **αυτοέκφραση και αυτονομία**.
- Αναπτύσσει την **αναγνώριση**, την **υποστήριξη από την ομάδα** και τη **θετική ανατροφοδότηση**.
- Ενισχύει την παρακίνηση, την αυτοπεποίθηση, την **αυτοεκτίμηση**.

Κοινωνικά πλεονεκτήματα

Ενισχύει,

- **Ανεκτικότητα/αποδοχή διαφορετικότητας.**
- **Υπευθυνότητα και συνέπεια** για τις ομαδικές υποχρεώσεις.
- **Θάρρος** για την έκφραση της γνώμης.
- **Εσωτερική πειθαρχία** και αυτοκυριαρχία.
- **Λήψη αποφάσεων (συλλογική).**
- Διαμόρφωση ενεργών και υπεύθυνων πολιτών.

Μειονεκτήματα

- Απαιτείται μεγαλύτερος διδακτικός χρόνος για το ίδιο περιεχόμενο.
- Υπάρχει ενδεχόμενο κάποια μέλη της ομάδας να μην συνεργάζονται.
- Ίσως κάποιοι να μην μπορούν να παρακολουθήσουν το ρυθμό εργασίας των υπολοίπων.
- Αυξημένη δυσκολία στην αξιολόγηση των μαθητών.

Τι είναι ομάδα;

- Ομάδα θεωρείται μια συγκέντρωση ανθρώπων **με ξεκάθαρο και κοινό σκοπό**.
- Μια τυπική ομάδα ξεχωρίζει από τη μάζα (γιατί και μια συγκέντρωση για διαδήλωση ή μια σχολική εκδρομή έχει ξεκάθαρο και κοινό σκοπό), επειδή τα μέλη της χαρακτηρίζονται από **κοινή ευθύνη και ισχυρή αλληλεξάρτηση κι αλληλεπίδραση**, χαρακτηριστικά που λείπουν από την απλή συγκέντρωση ανθρώπων (άτυπη ομάδα) (Cohen & Bailey, 1997).

- Τα μέλη μιας ομάδας θεωρούν τους εαυτούς τους ως μια ξεχωριστή οντότητα, με διακεκριμένα όρια κι ιδιότητες από τις άλλες ομάδες, βάζοντας σε πρώτη προτεραιότητα το ομαδικό συμφέρον παρά το ατομικό, ενώ οι ατομικοί στόχοι ταυτίζονται σε μεγάλο βαθμό με τον ομαδικό (Cohen & Bailey, 1997: O'Connor, 2006).
- Η ομάδα δομείται όταν μέσα από τις κοινές συναισθηματικές εμπειρίες θα αρχίσουν να αναπτύσσονται αλληλεπιδράσεις και σχέσεις μεταξύ τους.

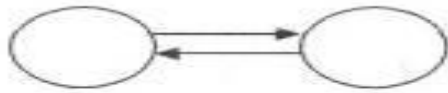
Η ομάδα στο σχολικό περιβάλλον

- Στο πλαίσιο του σχολείου ο ξεκάθαρος και κοινός σκοπός είναι **το έργο που ανατίθεται στην ομάδα** (ομάδες Έργου).
- Φυσικά θα πρέπει να αναπτυχθεί ανάμεσα στα μέλη της το αίσθημα της κοινής ευθύνης για το έργο που θα παραδώσουν μέσα από διαδικασίες ισχυρής αλληλεξάρτησης κι αλληλεπίδρασης

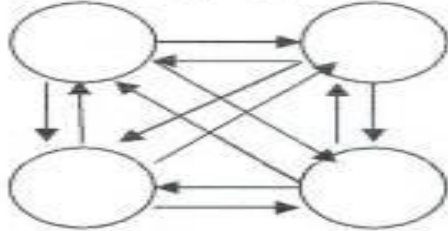
Σημαντικά σημεία

(Πολέμη-Τοδούλου, 2012)

- Η επικοινωνία πολλών ανθρώπων σε ολομέλεια είναι εξαιρετικά πολύπλοκη. Υπάρχει λοιπόν η ανάγκη να «ακουμπήσουμε» σε μικρότερες και απλούστερες κοινωνικές δομές, δηλαδή στην μικρή ομάδα, που αποτελεί κεντρικό κορμό στην ανάπτυξη του ανθρώπου και των ανθρώπινων συστημάτων γενικά.
- Είναι βέβαια σκόπιμο η εργασία να εναλλάσσεται συχνά μεταξύ μικρών ομάδων και ολομέλειας. Η εναλλαγή αυτή χρειάζεται από τον εκπαιδευτικό ιδιαίτερη φροντίδα.

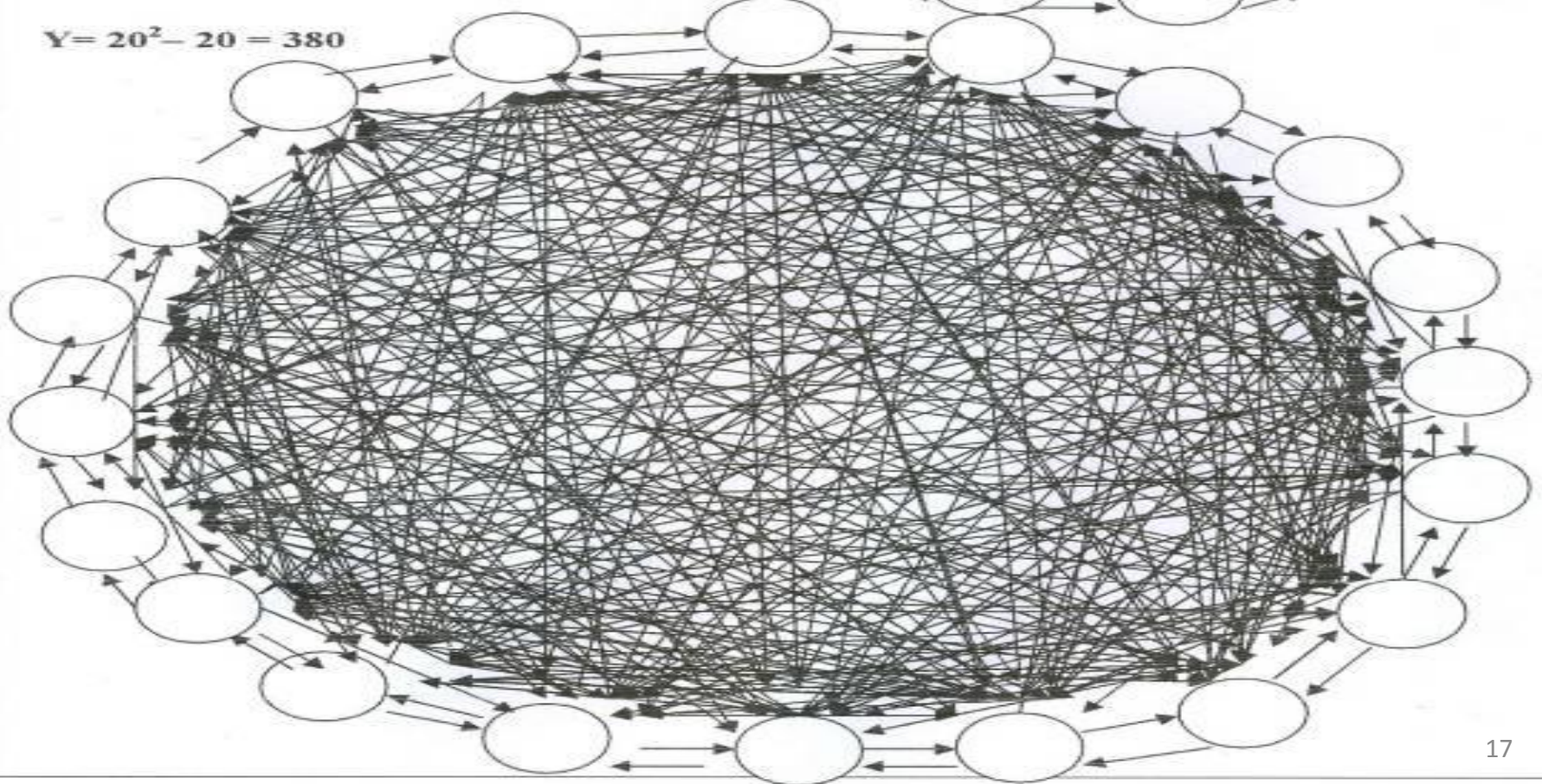
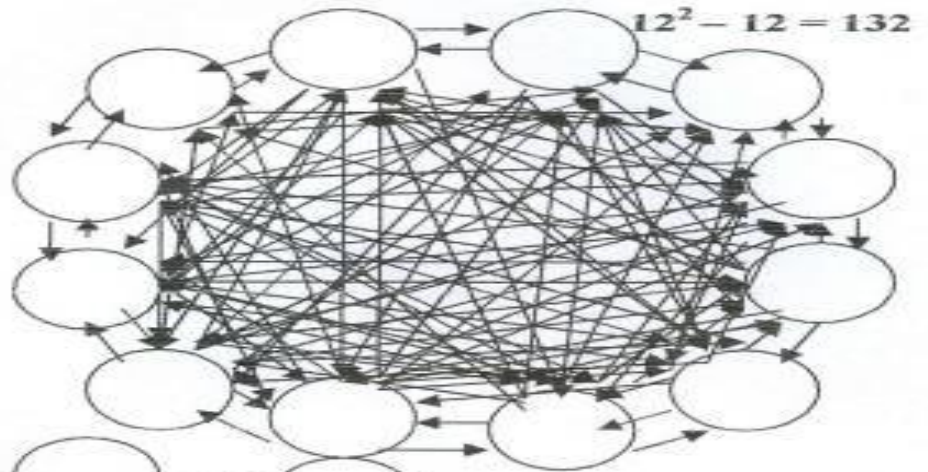

$$Y = 2^2 - 2 = 2$$

$$Y = 4^2 - 4 = 12$$

$$Y = 20^2 - 20 = 380$$

Αρχές καλής λειτουργίας ομάδων

Για να δημιουργηθεί ασφαλές πλαίσιο για ομαδοσυνεργατική μάθηση απαιτείται η έγκαιρη θεμελίωσή και φροντίδα των σχέσεων στις ομάδες.

Η θεμελίωση της σχέσης απαιτεί την δυνατότητα

- να μοιραζόμαστε θετικές κατά προτίμηση εμπειρίες
- να εκφράζουμε σκέψεις και συναισθήματα (κυρίως θετικά).

- Αρχική σύνδεση - σύνδεση των λιγότερο συνδεδεμένων
- Αξιοποίηση εμπειρίας
- Έμφαση στη θετική εμπειρία (ενθαρρύνουμε την έκφραση και αξιοποίηση του συναισθήματος, ώστε να επιτευχθεί ολόπλευρη συμμετοχή)
- Αυτορρύθμιση
- Οριοθέτηση
- Ισότιμη σχέση

- Το έργο συγκροτεί την ομάδα
- Όλοι εκφράζονται, όλοι ακούγονται
- Η υπογραφή ενισχύει τη συνευθύνη
- Παρουσίαση έργου στην ολομέλεια
- Καλλιέργεια σύνδεσης στην ολομέλεια
(υπογραμμίζουμε τη συμβολή κάθε ομάδας)
- Αναδεικνύουμε τις συνδέσεις ανάμεσα στις απόψεις των ομάδων
- Συνδέουμε με το στόχο.

Σύνθεση ομάδων

- 1) Ομάδες 4 ατόμων, (5 άτομα καλύτερα από 3 άτομα).
- 2) Ομάδες ανομοιογενείς (φύλο, κοινωνική προέλευση, πολιτισμικά χαρακτηριστικά).
- 3) Παρεμφερούς επίδοσης.
- 4) Οι ρόλοι στην ομάδα να εναλλάσσονται.

Απλό κοινωνιόγραμμα

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ:..... ΗΜΕΡ:

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

(Για κάθε μια από τις παρακάτω προτάσεις να αναφέρετε τρία ονόματα συμμαθητών σας)

- Τα παιδιά με τα οποία θα ήθελα να συνεργαστώ γιατί συνήθως γνωρίζουν τις σωστές απαντήσεις είναι
.....
.....
- Τα παιδιά με τα οποία θέλω να κάνω παρέα είναι
.....
.....
- Τα παιδιά που με βοηθάνε στις ασκήσεις το σχολείο είναι
.....
.....

Συνήθεις ρόλοι

- **Συντονιστής** (συντονίζει, φροντίζει να ολοκληρώσει η ομάδα το έργο)
- **Γραμματέας** (καταγράφει τις απόψεις και τα ευρήματα της ομάδας)
- **Εκπρόσωπος** (παρουσιάζει τις απόψεις και τα ευρήματα της ομάδας στην τάξη)
- **Υπεύθυνος επικοινωνίας** με τις άλλες ομάδες
- **Υπεύθυνος για υλικά και Η/Υ**

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού

Να κάνει σαφές ότι κάθε μέλος της ομάδας έχει την ευθύνη:

- να ακούει προσεκτικά και με σεβασμό τον άλλον στην ομάδα,
- να συνεισφέρει στο θέμα που αφορά την ομάδα,
- να ζητά βοήθεια από την ομάδα, όταν χρειάζεται,

- να μην αλλάζει γνώμη, εκτός αν πειστεί με λογικά επιχειρήματα.
- να είναι υποστηρικτικός προς τα άλλα μέλη.

Επίσης, ο ίδιος ο εκπαιδευτικός,

- δεν πρέπει να δίνει γρήγορες απαντήσεις.
- επιβάλλεται να επαινεί, ενθαρρύνει και αναγνωρίζει την σωστή συμπεριφορά.
- πρέπει παρεμβαίνει μόνο όπου είναι απαραίτητο.

Καλλιέργεια κλίματος ομάδας

- **Σχέσεις ασφάλειας και εμπιστοσύνης.**
- Σεβασμός στους **προσωπικούς ρυθμούς** των μελών.
- Παροχή δυνατότητας **έκφρασης συναισθημάτων.**
- Ενθάρρυνση της **θετικής ανατροφοδότησης** μεταξύ των μελών της ομάδας (η διορθωτική αξιολόγηση γίνεται αποδεκτή όταν έχει αναπτυχθεί βασική εμπιστοσύνη).
- **Αναγνώριση της προσφοράς** του κάθε μέλους στο κοινό έργο.
- **Αλληλοβοήθεια** μεταξύ των μελών.
- Καλλιέργεια **κοινού κώδικα.**

Η εξέλιξη της ομάδας

Αρχικό στάδιο

- Πρώτη συνάντηση (προσδοκίες, συναισθήματα αμηχανίας, ερωτηματικά, φόβοι κ.ά, καθώς και έλλειψη εξοικείωσης με τον τρόπο λειτουργίας της ομάδας.
- Κύριο μέλημα του εκπαιδευτικού (εμφυχωτή) είναι να δημιουργήσει το κατάλληλο κλίμα. Δηλαδή να διευκολύνει τα μέλη να γνωριστούν μεταξύ τους, να εξοικειωθούν με το χώρο και με τον τρόπο λειτουργίας της ομάδας.

- Στάδιο ανάπτυξης
- Υπάρχει ποια εξοικείωση και δέσιμο της ομάδας. Τα άτομα νοιώθουν πιο ανοιχτά και μιλούν πλέον για προσωπικά τους θέματα, εκφράζουν συναισθήματα, ιδέες και επιθυμίες. Αρχίζουν να εμπιστεύονται και να δημιουργούν στενότερες σχέσεις.
- **Τότε η ομάδα μπορεί να επικεντρωθεί στο κυρίως θέμα.**

Τελικό στάδιο

- Όταν η ομάδα πλησιάζει στο τέλος της αναδύονται συναισθήματα που συνδέονται με τον αποχωρισμό.
- Στις εκπαιδευτικές ομάδες προτείνονται ασκήσεις για την αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, των γνώσεων και των δεξιοτήτων που απέκτησαν οι συμμετέχοντες.

Ασκήσεις εμπύχωσης

Ασκήσεις εμπύχωσης

- Είναι δομημένες προτάσεις για ομαδική ή ατομική δράση.
- Αν και έχουν ένα τεχνικό στοιχείο, αποτελούν μια άμεση εμπειρία, που φέρνει σε επαφή τον συμμετέχοντα με τον εαυτό του και τους άλλους.
- Είναι αυθεντικές, γιατί ο καθένας είναι ο εαυτός του και τα συναισθήματά, οι αντιδράσεις του και η γνώση που παίρνει το μέλος είναι γνήσια γιατί προέρχονται από την προσωπική του εμπλοκή.

Οι ασκήσεις έχουν πρέπει να σχεδιάζονται με τέτοιο τρόπο ώστε:

- Να κινητοποιούν σώμα, συναίσθημα και νου.
- Να έχουν τη μορφή παιχνιδιού (διευκολύνει τα άτομα να ανοίγονται, να λειτουργούν αυθόρμητα και να εκφράζονται γνήσια).
- Να προσφέρουν ασφαλές περιβάλλον για τη δοκιμή νέων συμπεριφορών, νέων τρόπων επικοινωνίας και για την ανάπτυξη της φαντασίας και της δημιουργικότητάς τους.
- Να αυξάνουν τις αλληλεπιδράσεις για να διευκολύνουν την επικοινωνία & το δέσιμο της ομάδας.
- Να δίνουν την ευκαιρία σε όλα τα άτομα να έχουν κάποιο ρόλο, έτσι εμπλέκονται και τα πιο διστακτικά.

Χαρακτηριστικά διεξαγωγής βιωματικών ασκήσεων εμπύχωσης

- Απαιτείται διαμόρφωση του χώρου ώστε να δουλεύουν οι ομάδες ή στην ολομέλεια όλοι να έχουν οπτική επαφή με όλους.
- Πριν ξεκινήσουν οι μαθητές να σκέφτονται τι θα παρουσιάσουν ο εκπαιδευτικός δίνει το προσωπικό του παράδειγμα τόσο για να κατανοήσουν τα παιδιά τι τους ζητείται όσο και για να είναι ο πρώτος που «εκτίθεται» στην ομάδα και να διασκεδάσει με τον τρόπο αυτό τους φόβους των μαθητών.

Ασκήσεις γνωριμίας

- Άσκηση 1^η: Η μπάλα.
- Άσκηση 2^η: Γνωρίζω ότι.....
- Άσκηση 3^η: Ιστορίες ονομάτων

Δραστηριότητα 1^η

Η μπάλα

Δραστηριότητα 2^η

Ιστορίες ονομάτων

Ασκήσεις ανάπτυξης δεσμών

- Άσκηση 1^η: Ευχάριστες αναμνήσεις
- Άσκηση 2^η: Το πιο πολύτιμο αντικείμενο
- Άσκηση 3^η: Θετικά στοιχεία της ομάδας μου
- Άσκηση 4^η: Το έμβλημα της ομάδας μου
- Άσκηση 5^η: Οι αξίες μου, οι αξίες μας

Δραστηριότητα 3^η

Ευχάριστες αναμνήσεις

Δραστηριότητα 4^η

Θετικά στοιχεία της ομάδας μου

Ανάπτυξη δεσμών μέσω λήψης απόφασης

- Άσκηση 1^η: Επιβίωση στο βουνό,
σε δυσμενείς συνθήκες

Δραστηριότητα 5^η

Επιβίωση στο βουνό,
σε δυσμενείς συνθήκες

Βιωματικές Τεχνικές

Βιωματική μάθηση

- Οι εκπαιδευόμενοι πρώτα εκτίθενται σε μία εμπειρία και μετά ενθαρρύνονται να αναστοχαστούν και να αναπτύξουν νέες ικανότητες, συμπεριφορές ή τρόπους σκέψης (Jackson, & Caffarella, 1994).
- Ο μαθητής έρχεται σε άμεση επαφή με το αντικείμενο μάθησης, μέσα από την έρευνα, την εργασία πεδίου, την παρατήρηση, τις συνεντεύξεις, τα παιχνίδια ρόλων κ.α. (Δεδούλη, 2002).

Με τη βιωματική μάθηση δίνεται έμφαση σε θέματα που επιτρέπουν στους μαθητές εκτός από γνώσεις

- να αποκτήσουν δεξιότητες

- να υιοθετήσουν κατάλληλες στάσεις

σε σχέση με κοινωνικά προβλήματα ή με ανθρώπινες σχέσεις.

Η βιωματική μέθοδος απαιτεί

- α) Ομαδοσυνεργατικές μεθόδους διδασκαλίας
 - με έκφραση συναισθημάτων,
 - συζήτηση,
 - ανταλλαγή επιχειρημάτων και
 - αναστοχασμό.
- β) Ενεργητική συμμετοχή των μαθητών στη διαδικασία μάθησης και την ενίσχυση της αυτενέργειας τους.
- γ) Καλλιέργεια της ευρετικής πορείας προς τη γνώση.

- δ) Ανάπτυξη αμφίδρομων σχέσεων επικοινωνίας μεταξύ μαθητή – εκπαιδευτικού και μεταξύ μαθητών.
- ε) Τη δημιουργία κατάλληλων ερεθισμάτων για την αναζήτηση πληροφοριών και την επεξεργασία απαντήσεων/λύσεων.
- στ) Την παρουσίαση των απαντήσεων -λύσεων

Τεχνικές Βιωματικής Μάθησης

Καταιγισμός ιδεών

- Συμμετοχική εκπαιδευτική τεχνική. Αποκαλύπτονται οι πολλαπλές πτυχές μιας έννοιας ή ενός θέματος, μέσω της υποκίνησης των μαθητών σε συνειρμική, ελεύθερη και αυθόρμητη έκφραση ιδεών.
- Στόχος να διερευνηθούν οι διαστάσεις της έννοιας ή του θέματος προκειμένου να διερευνηθούν οι διάφορες πλευρές του και να γίνει η επεξεργασία ενός ορισμού.
- Συνήθως στην αρχή της διδασκαλίας, μπορεί επίσης να εφαρμοστεί και αργότερα π.χ. όταν μειώνεται η διάθεση της ομάδας για συμμετοχή.

Δραστηριότητα 6^η

Καταιγισμός ιδεών

Θεματικός ιστός - εννοιολογικός χάρτης

- Είναι μια τεχνική κατά την οποία δομείται με σταδιακά βήματα ένα ολοκληρωμένο σχηματικό διάγραμμα, στο οποίο απεικονίζονται οι κύριες έννοιες ενός θέματος και οι μεταξύ τους σχέσεις (εννοιολογικός χάρτης).
- Συνήθως, γράφουμε στο κέντρο του πίνακα το κύριο θέμα και ζητάμε από τα παιδιά να πουν οποιαδήποτε λέξη-έννοια τους έρχεται στο νου. Καταγράφουμε όλα όσα πουν τα παιδιά και τα συνδέουμε μεταξύ τους, ώστε να σχηματιστεί ένας ιστός. Έτσι φαίνονται οι σχέσεις και οι αλληλεπιδράσεις των επί μέρους θεμάτων.

Δραστηριότητα 7^η

Εννοιολογικός χάρτης

Παιχνίδια ρόλων

- Οι μαθητές υποδύονται ρόλους συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων ή ατόμων που συνδέονται με μια εξεταζόμενη κατάσταση στον επαγγελματικό ή στον κοινωνικό τομέα με στόχο μέσα από το βίωμα να κατανοήσουν βαθύτερα τόσο την κατάσταση, όσο και τις αντιδράσεις τους σε αυτήν.
- Εφαρμόζεται κατεξοχήν σε προγράμματα που αποβλέπουν στην αλλαγή της συμπεριφοράς ή στη γλωσσική ανάπτυξη.
- Πολύ χρήσιμη όταν επιδιώκεται η ανάλυση προβληματικών ή συγκρουσιακών καταστάσεων που έχουν σχέση με καταστάσεις που ζουν οι μαθητές.

- **Συζήτηση στην τάξη**

- Όταν κρίνεται απαραίτητο να διευκρινισθούν έννοιες, ώστε να συγκρατηθούν καλύτερα παρεχόμενες πληροφορίες και να αναπτυχθεί η κριτική σκέψη των μαθητών.

- **Αλληλοδιδασκαλία**

- **Μελέτη περίπτωσης**

- Με τη μορφή σύντομου κειμένου παρουσιάζεται στους μαθητές ένα πραγματικό ή υποθετικό γεγονός/περιστατικό. Κατόπιν καλούνται να βρουν και να εξηγήσουν τις αιτίες που το προκάλεσαν, να εντοπίσουν άλλες παραμέτρους που συνδέονται με αυτό και να προτείνουν εναλλακτικές λύσεις.

Δραστηριότητα 8^η

Μελέτη περίπτωσης

Μελέτη πεδίου

- Πρόκειται για προσχεδιασμένες δραστηριότητες που πραγματοποιούνται έξω από την αίθουσα διδασκαλίας π.χ. ακτές, λίμνες, δάση, μουσεία, ακόμη και στην αυλή του σχολείου.
- Κάθε μελέτη πεδίου περιλαμβάνει τρία στάδια:
 - α) της προετοιμασίας (στην τάξη),
 - β) της εργασίας στο πεδίο
 - γ) της σύνθεσης-ανατροφοδότησης (σύνθεση και αξιολόγηση των εργασιών).

- **Προσομοίωση**

- Δραστηριότητα στην οποία ο μαθητής καλείται να βιώσει μια κατάσταση που θα αντιμετωπίσει στο μέλλον με παράγοντες, όμως, ελεγχόμενους στη φάση της άσκησης.

Δραστηριότητες άμεσης εμπειρίας:

- Εμπλοκή μαθητών στο σχεδιασμό, την οργάνωση και τη διεξαγωγή έρευνας με παρατήρηση, ερωτηματολόγια ή συνεντεύξεις.
- Συμμετοχή των μαθητών σε παρεμβάσεις σε ενδοσχολικό ή σε κοινοτικό επίπεδο.

Debate

- Οι μαθητές χωρίζονται σε δυο ομάδες.
- Η μια ομάδα αναπτύσσει μια άποψη από το θέμα που εξετάζεται και η άλλη ομάδα την αντίθετη άποψη.
- Κάθε ομάδα έχει τον ίδιο χρόνο στη διάθεσή της για να αναπτύξει τα επιχειρήματά της στην ολομέλεια.
- Στο τέλος όλοι μαζί συζητούν για το ποια επιχειρήματα ήταν πιο πειστικά και καταλήγουν σε συμπεράσματα.

Δραστηριότητα 9^η

Debate

- **Δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού**
 - Οι μαθητές καλούνται να δημιουργήσουν οι ίδιοι υλικό για κάποιο θέμα. Το σχετικό ντοσιέ μπορεί να περιλαμβάνει φωτοτυπίες από εφημερίδες, σκίτσα, κωμικογραφήματα, σταυρόλεξα, κολλάζ, πάζλ, σλάιντς, διαφάνειες, μουσικές συνθέσεις, μαγνητοσκοπημένες ταινίες κ. ά.
- **Οργάνωση συζήτησης στρογγυλού τραπεζιού**
 - Κάποιοι μαθητές καλούνται να προσεγγίσουν και να αναλύσουν πολυπρισματικά ένα θέμα, ενώ οι υπόλοιποι μπορούν να υποβάλλουν τα ερωτήματά τους.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού

- Συγκροτεί και οργανώνει τις ομάδες σε σχέση με το έργο που θα αναλάβουν.
- Δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες και εξασφαλίζει τις απαραίτητες προϋποθέσεις ώστε λειτουργήσει η ομάδα μέσα σε κλίμα εμπιστοσύνης και αποδοχής.
- Καθοδηγεί και ενθαρρύνει τους μαθητές σε κάθε βήμα με τρόπο που να οδηγεί στην υιοθέτηση εκ μέρους τους της ευθύνης για την ποιότητα του έργου που θα υλοποιήσουν.

- **Συντονιστικός**, κυρίως κατά τα πρώτα βήματα.
 - **Εμπυχωτικός** (επιβραβεύει, επαινεί, δείχνει στους μαθητές ότι έχει υψηλές προσδοκίες από αυτούς).
 - **Υποστηρικτικός**, στα δύσκολα σημεία.
 - **Μη παρεμβατικός**, δείχνει υπομονή και παρεμβαίνει ή παρέχει βοήθεια μόνο όταν αυτό είναι απολύτως αναγκαίο.
- ☞ Δρα από το παρασκήνιο.

Αντιμετώπιση προβλημάτων

Η φασαρία στην τάξη

Συχνά η φασαρία συνδέεται με προβλήματα απειρίας στην επικοινωνία τόσο μέσα στις επιμέρους ομάδες όσο και στην ολομέλεια, για παράδειγμα οι μαθητές μιλούν όλοι μαζί ή έχουν δυσκολία στη διατύπωση των απόψεων τους.

ΔΙΩΡΘΩΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ: ο εκπαιδευτικός,

- πρέπει να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες που να μειώνουν το θόρυβο που δημιουργείται.
- στην αρχή όσο και σε κάθε στάδιο της διαδικασίας να θέτει ξεκάθαρα τους εκάστοτε στόχους και κανόνες της δραστηριότητας, ώστε αυτή να γίνει πλήρως κατανοητή από τους μαθητές.
- πρέπει να είναι «παρών» όταν η λειτουργία μίας ομάδας παρουσιάζει προβλήματα ή θόρυβο και να αναλαμβάνει διορθωτικές παρεμβάσεις.

- ☞ όσο περισσότερο οι μαθητές εργάζονται ομαδικά τόσο περισσότερο εξοικειώνονται με αυτή την ενεργητική μορφή εκπαιδευτικής τεχνικής οπότε περιορίζεται ο θόρυβος.
- ☞ Προσοχή: **Αρχικά παρατηρείται σχετικά υψηλό επίπεδο θορύβου (2-4 πρώτες ώρες), που στη συνέχεια μειώνεται.** Γενικά στην ομαδοσυνεργατική το επίπεδο θορύβου είναι ελαφρά υψηλότερο από αυτό της παραδοσιακής διδασκαλίας -**δημιουργικός θόρυβος**- αφού οι μαθητές είναι ενεργοί.

Αστοχίες στη σύνθεση των ομάδων

- περιπτώσεις φίλων που λόγω της σύνδεσης τους δημιουργούν «κλίκα» που εμποδίζει τη λειτουργία της ομάδας,
- επιμέρους ομάδες που περιέχουν πολλούς αδιάφορους μαθητές ή περιέχουν μαθητές όμοιων ικανοτήτων.

ΔΙΟΡΘΩΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ: Καλό είναι να αλλάξει η σύνθεση των ομάδων, ώστε να διασφαλιστεί η καλή λειτουργία τους.

Σταθεροί ρόλοι στην ομάδα

- π.χ του ηγέτη, του παρείσακτου, του αντιρρησία, του «αποδιοπομπαίου τράγου», επειδή παράλληλα με τη διαμόρφωση ομαδικής κουλτούρας, η ομάδα παράγει και μια διαφοροποίηση μεταξύ των μελών της.
- Σε ορισμένες περιπτώσεις μαθητές ηγούνται της ομάδας με αρνητικό τρόπο π.χ. επιβάλλοντας περιορισμό του διαλόγου και απόρριψη των ιδεών των άλλων ακόμη και αν αυτές είναι σωστές, κάτι που οδηγεί σε περιθωριοποίηση ορισμένων μελών και δυσλειτουργία της ομάδας.

ΔΙΟΡΘΩΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ: ο εκπαιδευτικός

- κρατά ίσες αποστάσεις, είναι ζεστός και φιλικός, να δημιουργεί ένα κλίμα συνεργασίας και αλληλοσεβασμού.
- Όπου διακρίνει τους ρόλους που αναφέρθηκαν να προσπαθεί να τους χρησιμοποιεί προς όφελος της ομάδας, με παρεμβάσεις της μορφής:

«Έχω την εντύπωση ότι λειτουργήσατε μεν σαν ομάδα, όμως δεν αξιοποιήθηκαν πλήρως όλα τα μέλη της. Έτσι δεν είναι;»

και

«Τι θα έπρεπε να γίνει για να πάει καλύτερα η κατάσταση;»

- Κάνει αλλαγές στη σύνθεση των ομάδων, ώστε να διασφαλιστεί η καλή λειτουργία τους.
- ☞ Γενικά, επιδιώκεται να εναλλάσσονται οι ρόλοι στην ομάδα μέσω κατάλληλων διαδικασιών π.χ. κυκλική αλλαγή εκπροσώπου ή γραμματέα ή συντονιστή με σκοπό την ανάπτυξη του δυναμικού και των ικανοτήτων όλων των μελών της και τη βελτιστοποίηση της λειτουργίας της.
- ☞ Γενικά καλό είναι οι ομάδες να αλλάζουν σε τακτά, όχι όμως σε πολύ σύντομα, χρονικά διαστήματα.

- ☞ Με τη σωστή καθοδήγηση ο μαθητής που έχει ηγετικές διαθέσεις μπορεί να δίνει ώθηση στην ομάδα για ανάδειξη περισσότερων πρωτοβουλιών καθώς και να αποτελέσει το συναισθηματικό κρίκο για την καλύτερη λειτουργία της.
- ☞ Οι αρνητικοί ρόλοι όπως του αδιάφορου ή του παρείσακτου με τα κατάλληλα κίνητρα ενεργοποίησης τους από τον καθηγητή, μπορεί επίσης να αποτελέσουν ένα γόνιμο κομμάτι της ομάδας.

Αξιολόγηση

Προφορική :

1. Παρατήρηση συνεργασίας ομάδος
2. Θέτει πρόβλημα προς όλη την τάξη. Οι μαθητές εργάζονται σε ομάδες και στο τέλος βεβαιώνονται ότι κάθε μέλος της ομάδας μπορεί να απαντήσει στο ερώτημα που έχει τεθεί. **Ο εκπαιδευτικός, ορίζει τον εκπρόσωπο, μαθητή/τρια της ομάδας, που θα δώσει την απάντηση.** Το βαθμό που θα πάρει ο εκπρόσωπος της ομάδας θα τον πάρει και κάθε μέλος της ομάδας.
 - ☛ Κατάλληλη για την κατανόηση νέων εννοιών, απλών εφαρμογών και ασκήσεων.

Γραπτή

1. Αποτελεσμάτων ανατιθέμενου έργου ομάδας
2. Ατομικό επώνυμο τεστ
3. Ομαδικό επώνυμο τεστ (**ο εκπαιδευτικός ορίζει ποιος απαντά γραπτά και ποιοι συμβουλεύουν**).

Επίλογος

Προσαρμόζοντας την άποψη του Rogers (1999) στην εκπαίδευση ανηλίκων:

*«ίσως η πιο σημαντική άποψη είναι ότι η εκπαίδευση δεν αποτελεί μια διαδικασία του να διδάσκει κανείς άλλους, **αλλά να τους καθιστά ικανούς να αποκτήσουν φωνή**. Δεν είναι μια διαδικασία που τους εντάσσει απλώς στην κοινωνία, **αλλά που τους βοηθά να ασκήσουν έναν πληρέστερο ρόλο στη σύγχρονη κοινωνία**».*

Βιβλιογραφία

- **Autor, D. H., Levy, F. & Murnane, R. J.** (2003). *The skill content of recent technological change: An empirical exploration*. Quarterly Journal of Economics, 118(4). pp. 1279-1333.
- **Cohen, S. G. & Bailey, D. E.** (1997). What Makes Teams Work: Group Effectiveness Research from the Shop Floor to the Executive Suite. *Journal of Management*. (23). pp. 239-290,
- **Dale, E.** (1969). *Audio-Visual Methods in Teaching*. N.Y. Dryden Press.
- **Δεδούλη, Μ.** (2002). Βιωματική μάθηση – Δυνατότητες αξιοποίησής της στο πλαίσιο της Ευέλικτης Ζώνης. Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων, τομ. 6, 145 – 159.
- **Glasser, G.** (1990). *The Quality School*. N.Y. HarperCollins Publishers Inc.
- **Jackson, L. & Caffarella, R.S.** (1994). *Experiential learning: A new approach*, San Francisco, Jossey-Bass.
- **Johnson, D. W., Johnson, R. T., & Holubec, E. J.** (1993). *Circles of learning: Cooperation in the classroom*. Edina, M.N.: Interaction.
- **Ματσαγγούρας, Η.** (2000). Η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία: «Γιατί», «Πώς», «Πότε» και «για Ποιους» ; Διήμερο Επιστημονικό Συμπόσιο: με θέμα: Η εφαρμογή της ομαδοκεντρικής διδασκαλίας-Τάσεις και εφαρμογές. Θεσσαλονίκη, 8-9 Δεκεμβρίου 2000.
- **Πολέμη-Τοδούλου, Μ.** (2012). Προσεγγίζοντας την εκπαιδευτική ομάδα. Στο: *Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης. Επιμορφωτικό υλικό, τόμος Δ: Θέματα αξιοποίησης της ομάδας στη σχολική τάξη*. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα.
- **Rogers, A.** (1999). *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων*. Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχιμο.

Και

- **Αρχοντάκη, Ζ. & Φιλίππου, Δ.** (2003). 205 βιωματικές ασκήσεις για εμπύχωση ομάδων (4^η έκδοση). Αθήνα, εκδ. Καστανιώτη
- **Βασάλα, Π.** (2013). *Διδακτικές Τεχνικές Τ.Π.Ε. και Θέατρο στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*. ΚΠΕ Καστριού. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://kpe-kastr.ark.sch.gr/site/seminars/Leonidio/Vasala_Leonidio.pdf
- **Κοσμίδου-Hardy, Χ.** (2008). ΣΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ: Τόμος Β: Βιωματική εκπαίδευση για τη Συμβουλευτική και τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό. Αθήνα: Εκδ. Πάντειο Πανεπιστήμιο.
- **Ματσαγγούρας, Η.** (1995). *Ομαδοκεντρική διδασκαλία και μάθηση*. Αθήνα, Γρηγόρης.
- **Ματσαγγούρας, Η.** (2011). *Η Καινοτομία των Ερευνητικών Εργασιών στο Γενικό Λύκειο*. ΥπΔΒΜΘ.
- **Π.Ι.** (2011). *Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης: Βασικό Επιμορφωτικό Υλικό. Τόμος Α: Γενικό Μέρος*. Αθήνα: Εκδ. ΠΙ..

